

Művészet

BALÁZS-ARTH VALÉRIA:

Délvidéki magyar képzőművészeti lexikon

Szerbia, Horvátország és Szlovénia – a történelmi Délvidék – magyar nemzetiségű képzőművészeinek lexikona az ideai könyvhétre jelent meg a budapesti Timp Kiadó gondozásában. A korszakos jelentőségű vállalkozás mögött – a gyakorlattól eltérően – nem valamely intézmény szakértői csapata áll, hanem egyedül a szerző, a Szabadkáról elszármazott

Balázs-Arth Valéria, aki az utóbbi tizenöt évben a *Révai Új Lexikona*, valamint a *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon* számára írt szócikkeket délvidéki képzőművészekről. A nagy kiterjedésű kutatást és az adatfeldolgozást hosszú éveken át magánelkötelezettségéből, szabad idejében, utazásai során végezte, elsősorban a 20. század alkotóira összpontosítva.

A 672 oldalas, impozáns kötetben 402 címszó kapott helyet, emellett több mint százötven nevet tartalmazó listát tesz ki azoknak a szócikk nélkül maradt képzőművészeknek a névsora, akik a 19. század-

ban a Délvidéken születtek, valamint azoknak a 20. századi alkotóknak a lajstroma, akik ott születtek ugyan, de másutt teljesebben ki, illetve akiknek munkássága hiányos adatok miatt nem kerülhetett feldolgozásra. A számok azt mutatják, hogy az adott geopolitikai térség művészeti arculatának megformálásában az ottani magyarok tevéleges szerepet vállaltak, történelmi körülményektől függetlenül. És dacára annak, hogy a Délvidék szellemi élete általában az elmaradottság színvonala volt az összmagyarországi kulturális-művészeti értékrendjében. Egészen a második világháború utáni időkig, amikor a volt Jugoszlávia szabadabb szellemi légkörének közepette az ottani művészek az európai értékek magvait hintették el, progresszív hatást gyakorolva az anyaország irodalmára és képzőművészetére. Ám ha a

különleges szituációt fordított szemszögből vizsgáljuk, akkor úgyszintén azt láthatjuk, hogy a vajdasági közegben hatékony magyar alkotók közül sokkal többen szolgálták a kozmopolita haladás eszméjét – a modernizmust –, mint a kortárs dél-szláv művészek. A délvidéki magyar művészek tehát kivételes helyzetben

voltak, hiszen egyszerre két-három kultúrának voltak a „haszonélvezői”.

A volt Jugoszlávia magyar képzőművészeiről nagyon keveset tud az anyaországi szakma, Magyarországról csak elvétve jártak művészettörténészek tanulmányozás céljából a déli határon túlra. Az alkotók közötti személyes kapcsolatok is már csak a rendszerváltozást követően bontakoztak ki, miután a művésztelipi csereprogramok lendületet vettek. Balázs-Arth Valéria páratlan publikációja nagyban segítheti a szakmai tájékozódást, s ráirányíthatja a figyelmet egy roppant érdekes és összetett – Belgrád és Budapest között feszülő – kulturális térség szellemi teljesítményének egyik fontos vonulatára, a délvidéki magyarok változatos képzőművészetére.

Balázs-Arth szócikkei helyenként kisebb tanulmányokká terebélyesednek, jóval meghaladva a lexikonok tényszerű, szentvelen adatközlésének írásteljesítményét. A kiadványhoz, amely az utóbbi időszak egyik legjelentősebb magyar kiadói vállalkozása, Baranyi Anna művészettörténész írt szakmai előszót. A lexikont Tolnai Ottó esszéje indítja.

SZOMBATHY BÁLINT

(Timp Kiadó, Budapest, 2007,
672 oldal, 11 990 Ft)

SZENTKIRÁLYI ZOLTÁN:

Válogatott építészettörténeti és elméleti tanulmányok

Sokakhoz hasonlóan e sorok írójának könyvespolcán is megtalálható Szentkirályi Zoltán építészettörténeti monográfiái: a Détsy Mihállyal írt rövid építészettörténet második, 1959-es kiadása, valamint *Az építészet világtörténelme* címet viselő, kétkötetes mű. Mindkettő átfogó tárgyezelésével, következetes történeti szemléletével, részletes ismeretanyagával és nem utolsósorban bőséges illusztrációival emelkedik ki a hazai építészettörténeti irodalomból, s a mai napig jelentős helyük van a – nem oly nagy számú – összefoglaló művek között. Igaz, hogy már megjelentek a hazai könyvforgalomban olyan, idegen nyelvről fordított áttekintések is, amelyek céltudatosabban összefogott s kellően rövid szöveggel, valamint kizárólag rajzokból álló illusztrációikkal, térképeikkel, mellékelt fogalomtárakkal gyorsabb és egy bizonyos feladatra koncentráltabb ismeretszerzést tesznek lehetővé, ilyen például Wilfried Koch *Építészeti stílusok* című, 1997-ben megjelent kötete. Azonban a Szentkirályi Zoltán által írt összefoglalók adatgazdagsága, szemlélete, a befogadó számára a tárgyban engedett elmélyedés lehe-